

2 Wielkie odkrycia geograficzne

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XIV. Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej.

Uczeń:

- 1) charakteryzuje przyczyny i przebieg wypraw odkrywczych;
- 3) wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1441, 1488, 1492, 1498, 1519–1522, 1606
- postaci: Marca Pola, Izabeli I Kastylijskiej, Ferdynanda II Aragońskiego, Henryka Żeglarza i Bartolomeu Diaza, Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana, Juana Sebastiána Elcaño, Karola I (Karola V), Ameriga Vespucciego, Willema Jansza, Abla Janszoona Tasmana

ROZUMIE

- pojęcia: karawela, astrolabium, portolany, kompas, busola, laska Jakuba
- przyczyny odkryć geograficznych
- przeznaczenie przyrządów służących do nawigacji
- przyczyny rozpoczęcia wypraw dalekomorskich przez Portugalczyków i Hiszpanów
- znaczenie wypraw Henryka Żeglarza i Bartolomeu Diaza, Vasco da Gamy, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana, Juana Sebastiána Elcaño, Ameriga Vespucciego

POTRAFI

- omówić postrzeganie świata przed odkryciami geograficznymi
- wyjaśnić, na czym polegały ulepszenia karaweli ułatwiające żeglugę
- wskazać na mapie przebieg wypraw Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Krzysztofa Kolumba, Ferdynanda Magellana i Juana Sebastiána Elcaño oraz odkryte przez nie miejsca
- wymienić i ocenić skutki odkryć geograficznych
- podać źródła świadczące o dotarciu wikingów do Ameryki
- wyjaśnić, dlaczego wikingom nie udało się skolonizować Ameryki
- wymienić przyczyny tego, że wikingowie nie skolonizowali Ameryki
- ocenić postać Krzysztofa Kolumba

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Wyjaśniamy, że ludzie w średniowieczu inaczej postrzegali świat. Prezentujemy uczniom mapę Ptolemeusza ► oraz polecamy analizę ilustracji w podręczniku (m2, s. 17). Zadajemy pytanie:

► Jakie kontynenty znali Europejczycy i Arabowie w epoce średniowiecza?

Prosimy uczniów, aby w podrozdziale *Wiedza geograficzna Europejczyków* (s. 16) przeczytali drugi akapit oraz przeanalizowali ilustrację (m1, s. 16–17). Następnie zadajemy pytania:

► Kim był Marco Polo?

► Jaką rolę odegrali kupcy, dyplomaci i duchowni w poznawaniu świata?

Co wpłynęło na to, że Wenecja stała się ważnym ośrodkiem handlowym XV-wiecznej Europy?

Rozdajemy karty pracy. ► Następnie prosimy uczniów, aby na podstawie podrozdziału *Polityczne i gospodarcze przyczyny wypraw morskich Europejczyków w XIV–XV w.* (s. 17) wykonali zadanie 1. Omawiamy z uczniami odpowiedzi, zwracając uwagę na to, że jedne działania i procesy miały wpływ na inne.

Zadajemy uczniom pytanie:

► Dlaczego kontakty ze Wschodem odgrywały ważną rolę w Europie?

Prezentując ponownie mapę Ptolemeusza, zadajemy pytanie:

► W jaki sposób – pomijając wyprawę przez Konstantynopol – Europejczycy mogli dotrzeć do Indii?

Wskazujemy, że aby wyruszyć w daleką podróż morską ludzie musieli skompletować mapy i odpowiednie przyrządy oraz przygotować statki.

Prosimy uczniów, aby zapoznali się z treścią podpisu do ilustracji w podręczniku (m3, s. 18), a potem zadajemy pytania:

► Z czego Portugalczycy czerpali inspiracje podczas budowy karaweli?

► Które elementy karaweli miały umożliwić dłuższe podróże morskie i oceaniczne?

Następnie polecamy uczniom, aby na podstawie trzeciego akapitu w podrozdziale *Nowinki w sztuce nawigacji* (s. 18) wykonali zadanie 2 w kartach pracy. Omawiamy z uczniami funkcje przyrządów i map wykorzystywanych przez żeglarzy w XIII–XV wieku. Zwracamy uwagę, że dwa europejskie państwa rozpoczęły poszukiwanie nowej drogi do Indii. Były to Portugalia i Hiszpania.

Prosimy uczniów, aby zapoznali się z treścią podrozdziału *Dlaczego Portugalia?* (s. 18–19) oraz pierwszego akapitu w podrozdziale *Dlaczego Hiszpania?* (s. 21).

Zadajemy pytania:

► Sytuacja której grupy społecznej w Portugalii i Hiszpanii sprawiła, że jej przedstawiciele stali się pionierami wypraw dalekomorskich?

- › Jakie były przyczyny organizowania wypraw dalekomorskich przez Portugalczyków i Hiszpanów?
- › Jaką rolę odegrali kupcy włoscy w wyprawach organizowanych przez Portugalczyków?
- › Kto rządził w Hiszpanii w XV w.?

Dzielimy klasę na sześć grup i rozdajemy im instrukcje. ► Prosimy, aby zespoły przygotowały prezentacje na temat poszczególnych odkrywców. Uczniowie mogą wykonać swoje prace na dużych arkuszach papieru albo w aplikacji [Quik](#).

Grupa I

Na podstawie informacji zawartych w podrozdziale *Henryk Żeglarz – inicjator i patron portugalskich wypraw* (s. 19) opracujcie prezentację o wyprawach Henryka Żeglarza i Bartolomeu Diaza. Zwróćcie uwagę na:

- › odkryte miejsca,
- › daty.

Prześledźcie trasy tych wypraw na mapie w podręczniku ([m5](#), s. 20). Zastanówcie się, jakie było znaczenie ekspedycji Henryka Żeglarza i Bartolomeu Diaza i przygotujcie odpowiedź na ten temat.

Grupa II

Na podstawie informacji zawartych w podrozdziale *Vasco da Gama i odkrycie morskiej drogi do Indii* (s. 20) opracujcie prezentację o wyprawie Vasco da Gamy. Zwróćcie uwagę na:

- › odkryte miejsca,
- › daty.

Prześledźcie trasę tej wyprawy na mapie w podręczniku ([m5](#), s. 20). Zastanówcie się, jakie było znaczenie ekspedycji Vasco da Gamy i przygotujcie odpowiedź na ten temat.

Grupa III

Na podstawie informacji zawartych w drugim, trzecim i czwartym akapicie podrozdziału *Dlaczego Hiszpania?* (s. 21) oraz podpisie do ilustracji ([m6](#), s. 21) opracujcie prezentację o wyprawie Krzysztofa Kolumba. Zwróćcie uwagę na:

- › trudności w pozyskaniu źródeł finansowania,
- › odkryte miejsca,
- › daty.

Prześledźcie trasę tej wyprawy na mapie w podręczniku ([m5](#), s. 20). Zastanówcie się, jakie było znaczenie ekspedycji Krzysztofa Kolumba i przygotujcie odpowiedź na ten temat.

Grupa IV

Na podstawie informacji zawartych w podrozdziale *Ferdynand Magellan i pierwszy rejs dookoła świata* (s. 24) opracujcie prezentację o wyprawie Ferdynanda Magellana i Juana Sebastiána Elcaño. Zwróćcie uwagę na:

- › trasę wyprawy,
- › daty.

Prześledźcie trasę tej wyprawy na mapie w podręczniku ([m5](#), s. 20). Zastanówcie się, jakie było znaczenie ekspedycji Ferdynanda Magellana i Juana Sebastiána Elcaño i przygotujcie odpowiedź na ten temat.

Grupa V

Na podstawie informacji zawartych w podrozdziale *Dlaczego Ameryka, a nie Kolumbia?* (s. 22) oraz w podpisie do ilustracji (m8, s. 22) opracujcie prezentację o wyprawie Ameriga Vespucciego. Zwróćcie uwagę na:

- ▶ odkryte miejsca,
- ▶ daty.

Zastanówcie się, jakie było znaczenie wyprawy Ameriga Vespucciego. Przygotujcie odpowiedź na ten temat.

Grupa VI

Na podstawie informacji zawartych w podrozdziale *Odkrycie Australii i Nowej Zelandii przez Tasmana* (s. 25) oraz w podpisie do ilustracji (m10, s. 25) przygotujcie prezentację o odkryciach Australii i Nowej Zelandii. Zwróćcie uwagę na:

- ▶ nazwiska odkrywców,
- ▶ daty.

Ponadto zastanówcie się, jakie było znaczenie odkryć Australii i Nowej Zelandii. Przygotujcie odpowiedź na ten temat.

Grupy przedstawiają swoje prace na forum klasy. Po prezentacji na temat Krzysztofa Kolumba prosimy uczniów o przeczytanie tekstu źródłowego (m7, s. 22) oraz wykonanie polecenia 1. Przy okazji prezentacji o wyprawie Magellana możemy zaproponować uczniom przeczytanie następnego tekstu źródłowego (m9, s. 24) oraz wykonanie polecenia 1 (s. 25).

Zadajemy pytania:

- ▶ W jakim kierunku w poszukiwaniu drogi do Indii wyruszyli Hiszpanie, a w jakim – Portugalczycy?
- ▶ Który kraj – waszym zdaniem – najbardziej skorzystał na odkryciach?

Po odpowiedzi uczniów na drugie pytanie zaczynamy omawianie skutków odkryć geograficznych.

Prosimy o wykonanie zadania 3 w kartach pracy. Gdyby zadanie sprawiało trudności, uczniowie mogą posłużyć się informacjami zawartymi w podrozdziale *Skutki odkryć geograficznych* (s. 25–26) oraz podpisie do ilustracji (m12, s. 26).

Następnie zadajemy uczniom pytania:

- ▶ Które skutki uważacie za najważniejsze dla XV–XVI-wiecznego świata?
- ▶ Jak zmieniło się życie ludzi po odkryciach geograficznych?

III. PODSUMOWANIE

Prosimy uczniów o przeanalizowanie wszystkich przyczyn i skutków wielkich odkryć geograficznych. Zadajemy pytania:

- ▶ Czy odkrycia geograficzne zaradziły problemom XV-wiecznej Europy?
- ▶ Które odkrycie geograficzne było najważniejsze i dlaczego?
- ▶ Jakie nowe problemy pojawiły się na świecie w związku z odkryciami geograficznymi?

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują zadanie na stronie wordwall.net. ▶

Uwaga: uczniom należy udostępnić tylko pierwszy link. W drugim bowiem – adresowanym dla nauczycieli – będą widoczne wszystkie odpowiedzi uczniów, dzięki czemu nauczyciel będzie miał możliwość sprawdzić później ich pracę.

PRACA DOMOWA

Przygotuj reportaż o wyprawie Krzysztofa Kolumba albo Ferdynanda Magellana. Możesz napisać tekst albo nagrać film.

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Wikingowie a Kolumb – kto odkrył Amerykę?*) oraz główny cel lekcji (*Ocenię odkrycia Krzysztofa Kolumba*).

II. ROZWINIĘCIE

Prosimy uczniów o przypomnienie kilku faktów poznanych na poprzedniej lekcji:

- › Kto kierował wyprawą, która dotarła do Ameryki w 1492 r.?
- › Dokąd według Kolumba dołynęła jego załoga?
- › Kto sfinansował tę wyprawę?

Prosimy uczniów, aby przeczytali tekst *To nie Kolumb odkrył Amerykę – rozważania Else Roesdahl* (r1, s. 23) oraz wykonali polecenia 1 i 2 (s. 23).

Następnie zadajemy pytania:

- › Dokąd dotarli wikingowie? (Możemy poprosić uczniów, aby wskazali na mapie te tereny).
- › Jakie ślady świadczą o tym, że wikingowie dotarli do Ameryki?
- › Co sprawiło, że wikingowie nie osiedlili się na nowych terenach?

Zwracamy uwagę, że odkrycia geograficzne miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki. Zachęcamy uczniów, aby spróbowali ocenić odkrycie Krzysztofa Kolumba. Prezentujemy film *Historia kontra Krzysztof Kolumb*. Prosimy uczniów o wypisanie podczas oglądania filmu argumentów za tezą *Krzysztof Kolumb to bohater Ameryki* i przeciw niej. Po obejrzeniu filmu uczniowie wymieniają swoje argumenty.

Następnie zadajemy pytania:

- › Czy jedna osoba mogła wpłynąć na zniewolenie rdzennych mieszkańców Ameryki?
- › Jak można obecnie pogodzić zwolenników i przeciwników dokonania Kolumba?

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy uczniom pytanie:

- › Kto waszym zdaniem powinien być uznanym za odkrywcę Ameryki: wikingowie czy Kolumb?

METODY KONTROLI

Uczniowie tworzą krzyżówkę dotyczącą wielkich odkryć geograficznych.

PRACA DOMOWA

Kto odkrył Amerykę – Wikingowie czy Kolumb? Uzasadnij odpowiedź.